

32. ՇԵՐԵՄԸԺԴԻՆԱՆ

Կէլնի մեկ մարթ: Կուզեր կնիկ ընելը, լե չէր ուզեր հիսամի խում կաթ ծծող ախչիկ առնել:

Գլընաց մեկ լավ, խելոք մարթուն՝ քով: Խելոք մարթուն ուր ուզածն ասաց:

Խելոք մարթն ասաց. — Գլընա՛, եփ մեկ կին մոր երախա կը ծնի, մը թողնի ուր մոր կաթ ծծա: Փարա՛ տուր, տըղեն գընա՛, ա՛ռ, արի՛:

Գլընաց, մեկ կնիկըմ տըղա կը պիրեր, կանաձ ընտեղ մինչև տըղեն էպեր. տըղեն ախչիկ էր, փարա էտուր, առավ, էկավ:

Էպիր, պախեց, մեծցուց օխչըրի կաթով: Ախչիկ սորա վեր ուր կարգեց:

Էտա մարթ ամեն օր կերթեր նեճիր: Եփ օր կը գյեր տուն, խավկիթըմ կը տըներ պատի հանեճ նըշան, կը թալեր էնոր:

Կընգան կասեր. — Ձըզնից կտրիճ մարթ կա՞ ախչըրի մեչ:

Կնիկ հախու շատ գայիֆցավ: Սնկ օր մեկ հուրհուշ կնիկըմ էկավ էնոնց տուն մըսաֆըր:

Ասաց. — Քուրի՛կ, ընչի՞ ես էտպես գայիֆցե:

Ասաց. — Իմ մարթ ավչութնից օր կը տաննա, խավկիթ կը տընա նըշան, կը գանա: Ձիկ կասա՝ ձըզնից կտրիճ մարթ կա՞ ախչար: Ես էլ կը վախենամ, էտպես գայիֆցեր եմ:

Էն մըսաֆըր կին էնոր ասավ. — Թե անգամ մ'էլ էտպես կասա, տու՛ն էլ ասա՝ Շերեմըժդինան քյեզնից կտրիճ ա:

Մյուս օր էնոր մարթ ավչութնից կը գա, գինա նըշան կը տընա, կը զանա խավկըթին, տաննա կասա. — Ձիզանից կտրիճ կա”:

Կնիկ էնոր ասաց. — Շերեմըժդինան քյեզնից կտրիճ ա:

Մարթն էլ կէլնի, կասա. — Տ’երթամ էտոր տեսություն, տեսնեմ ինչպե՞ս մարթ ա:

Եփ օր կերթա, կը խասնի Շերեմըժդինանի գյեղի հանեճ, կը տեսնա, օր մեկ երիտասարթ տըղե մ’ էն տեղ նըստուկ ա:

Էն տըղի ծեռ, ոտ գիմշու ծեռ, ոտաց պես խաստ ա:

Կը խառցընա էն տըղայից. — Տիւ ի՞նչ մարթ ես, էտ տեղ նըստեր ես:

Էն էլ կասա. — Ես Շերեմըժդինի լաճն եմ:

- Ապա ընչի՞ ես նըստի էտա տեղ:

- Ես գյընացի էն տեղ, ասլան պըռնեցի, ծեռներով ըսպանեցի, իմ ծեռ էղավ յարա. իմ խոր հախուն չըմ գյըխշընա էրթամ տուն: Ձի պան տ’ասա, թե՛ քյեզ խամար ամոթ չի”, ասլան ի՞նչ էր, օր քիւ ծեռ յարալու ըներ:

Էտ խարցնող մարթուն սարսափ տարավ, թե էսա տըղան ա, օր էսպես ա, էտոր խերն ի՞նչըխ ա:

Տըղային ասաց. — Էլի՛, էլի՛, քյե առնեմ, տանեմ ծեր տուն:

Տըղեն առավ, տարավ տիւս, տըղեն էթող տիւռ, ինքյ մտավ տուն:

Պարե էտուր Շերեմըժդինանին: Շերեմըժդինան պարե առավ:

Շերեմըժդինան ասաց. — Մըսաֆըր, հրամեցի՛ր, նըստիր:

Ասաց. — Չէ՛, մի խընտիրքյըմ կա, օր իմ խընտիրքյ կատարես, կը նըստիմ, չէ՛ չըմ նըստիր:

- Նըստի՛, ես քիւ խընտիրքյ կը կատարեմ:

Ասաց, թե. — Իմ խընտիրքյ էն ա, օր տըղան հընդունես, գա տուն:

Շերեմըժդինան տըղին հընդունեց ներս:

Վերջին, էն մըսաֆըր ու Շերեմըժդինան էլան, գացին էնոր ծիանքըյներու թավլեն: Էն մարթ տեսավ, օր մեկ լավ ծի մ’ընտեղն ա. եփ օր էտա ծին Շերեմըժդինան տեսավ, էնպես թոռմավ, գայիֆցավ, էղավ մուռտալ ծի՛մ:

Էլան, տիւս գացին էն մարթ ու Շերեմըժդինան:

Էն մարթ ասաց. — Ես անգամ մ'էլ տանճամ թնվլեն, խեմ էն ծին ընչի՞ ընցկուն էղավ:

Տանցավ թնվլեն, տեսավ օր ծին հառաճին տեսակ լավ ծի մ' էղեր ա:

Տանցավ, էլնվ տիւս թնվլից:

Էն մարթ Շերեմըժդինանին ասաց. — Շերեմըժդինան, էսա ծին ընչի՞ էսպես կէղի:

Շերեմըժդինան ասաց. — Դե, թո՛խ տուր, էնպես պան ա, օր թե ասեմ, չըս ավատա:

Ասաց. — Շերեմըժդինան, խընտրիմ, օր ասես:

Ասաց. — Օր կը խընտրես, էն ծին իմ քուրն էր:

Ասաց. — Ապա ինչպե՞ս էղավ ծի:

Ասաց. — Մեկ օր իմ խեր խիվանդ էր: Ձի ասաց՝ գընա սար, ծի խավըծօիլ պեր, ես խիվանդ եմ: Ես էլն, գանցի, իմ քուրն էլ էկավ խըն ծի խավըծօրէ: Գանցիմք սար, հիրիկուն հուշացանք, չըկառցանք տաննենք տուն:

Մնացիմք մեկ ճիչ քարի՛մ տակ: Տուն էր էն քարի տակ:

Հիրիկուն մուրն տուր, ես, իմ քուրն նըստեր ենք էտա հերի մեչ, տեսնանք՝ հիրիկուն քանսուն դե էկան: Ես էլ, իմ քուր էլննք, պաղկըվանք էն մեկ քոշեն: Դներ նստան, խաց կերան:

Էտա դներու ճիչն ասաց. — Երանի թե Շերեմըժդինանի քուրն ըստեղն էլներ, ես առներ, պառկեր:

Եփ օր էսպես ասաց, իմ քուրոչ սիրտ փոխվավ:

Իմ քուր ասաց. — Ախպեր, ես ծարավ եմ:

Ասի. — Հա՛յ, քիւր, ես ճուր հուստե՞ն պերեմ էսա հերի մեչ:

Ասաց. — Էղի, չէղի, տը պերես, թե չէ ես տը կանչեմ, ճուր ուզեմ էնա դկիրուց:

Ես էլ ճարահատ էղա, էլն, գանցի, քիչըմ ճուր գիղցա, պիրի, տվի իմ քուրոչ:

ճուր խմեց, դիւր ասաց. — Ես անոթի եմ, ծի խաց պիտի:

Ասի. — Քիւր, խաց ո՞ր տեղեն պերիմ, դներ կիմնան, մե կը սպանեն:

Ասաց. — Չէ՛, անկարելի ա, տը պերես, թե չէ դկիրուց կուզեմ:

Ես էլ ճարահատ էղա, էլն, դկիրուց խաց գիղցա, պիրի, տվի, կերավ:

Վերժըմ ասաց. — Ձի խազ կը գն, ես տը խազամ:

— Ախշի՛, մը՛ խազա՛, դևեր կակըխեն, մե կը պըռնեն, կը սպանեն, էնոնք քանսուն դև են, ես միմակ:

Չէղավ, ախշիկ խազաց:

Եփ օր խազաց, դևեր էլան, մե պըռնեցին:

Քանսուն դևեր էլան խըն ծի կռիվ: Էնոնք ծի տարան դեն, ես էնոնց տարա դեն: Վերճեն չըկարողացան ծի հաղթեն:

Իմ քուր ասաց. — Էնոր ճըկըթներ մալեք, օր կարողանաք Շերեմըժդիման հաղթեք:

Եփ օր իմ ճըկըթներ մալեցին, ծի հաղթեցին, իմ քանակ տվին սան, ծի կապեցին սան ծիքյով:

Էն տեղ դևերու մեծն առավ իմ քուր, պառկավ:

Քիչ մընաց, դևեր քյընան, մեծն հիշար էր:

Ես էրի, էրի, էտա ծիքյ կըտրեցի, էլա, գացի, քյընուկ տեղեր տաս խատ դևու վիզ քաշեցի:

Էկա, իմ քանակ տըվի սան, օր դևերու ճիչ չըկիտմա, թե ես իմ ծիքյեր հարծըրեր եմ:

Դևերու ճիչ ծի ասավ. — Շերեմըժդիման, ես էրազըմ տեսա: Էրազի մեչ դևերու ճիչ առավ Շերեմըժդիմանի քուր, պառկեր էր, ինոր քյեֆ կեներ:

Ես էլ ասի. — Ես էլ եմ էրազ տեսեր:

Դևերու մեծ ասաց. — Պատմա, քու էրազն ի՞նչ ա:

Ասի, թե. — Իմ էրազն էն էր՝ մեկ խավքյ մի՛նգեր էր մըչ քանսուն ճընջըղկու, տասի վիզ քաշեց, մնացին եռսուն:

Իմ քուր ասաց, թե. — Դևերու՛ ճիչ, չէղի՞ օր Շերեմըժդիման էլեր, քու ընգըռքյիրու վըզեր քաշեր:

Դև ասաց. — Չէ՛, չըկարար էլիր, էնպես ինքյ կապեր ծիքյերով:

Դև անգամ մ'էլ քյընավ: Ես էլա, տաս խատի վիզ էլ քաշեցի: Էկա, իմ քանակ տվի սան, կանա:

Անգամ էլ դևերու ճիչ հիմացավ:

Ասավ. — Շերեմըժդիման, ես գինա էրազ եմ տեսեր:

Ասաց. — Քու էրազ ի՞նչ ա:

Ասաց. — Դևերու ճիչ Շերեմըժդիմանի քուր պըռնե, մի՛նչև քանսուն օր չըթոներ:

Ասի. — Ես էլ եմ տեսեր էրազ:

Ասաց. — Պատմա՛, քու էրազ ի՞նչ ա:

Ասի, թե. — Իմ էրազ էն ա՝ մեկ խավքոյ մ'էկավ մըջ քառսուն ճընջըղկուն, քսանի վիզ քաշեց, մընաց քսան:

Քուր ասաց. — Չէլի՞ Շերեմըժդինան ծեռներ հաւորներ ա, էլեր ա, քու ընգըռքիքիւ վըզեր քաշեր:

Ասաց. — Չէ՛, էնպես օր ես էնոր ծեռներ կապեր եմ, էն չըկանա ուր ծեռներ հաւորդի:

Վերջ քըլնան, էլա, տասի վիզն էլ քաշեցի, էկա գինա կայնա սան իրիս վեր: Քիչ մնաց, դևիրու ճիչ հիշարցավ:

Ասաց. — Շերեմըժդինան, ես էրազ եմ տեսեր:

Ասի՝ պատմի տեսներք քու էրազ:

Ասաց. — Էրազի մեջ դևիրու ճիչն Շերեմըժդինանի քուր առեր էր, քեֆ կէներ, քառսուն օրից ետ խորզե՛մ պիտի էլի Շերեմըժդինանին:

Ասի. — Ես եմ էրազ տեսի, դևիրու՛ ճիչ:

Ասաց. — Դե՛, պատմա՛՞ քու էրազ ի՞նչ ա:

Ասի. — Իմ էրազն էն ա, օր մեկ խավքոյ ինգե քառսուն ճընջըղկի մեջ, եռսունի վիզ քաշե, մնացե տասն:

Իմ քուրն ասաց. — Չէլի՞, էն էլեր, քու ընգըռքիքիւ վըզքեր քաշեր:

Ասավ. — Չէ՛, էնպես եմ էնի կապե, էն չըկառնար ծեռներ հաւորդի, մարթ ըսպանի:

Անգամ մ'էլ քըլնան, էլա, իննի վիզն էլ քաշեցի:

Արուն էկավ դևիրու մեծի տակ:

Դևիրու մեծ հիմացավ, ասաց. — Էսա ի՞նչ ճուր երեցի իմ տակ:

Ասի. — Էլի՛ վեր, քու ընգըռքիքիւ հըմենի վիզն էլ քաշեր եմ, սըրեն քոն ա, էլի՛ քաշեմ:

Էլա, ես ու դևիրու մեծ էնտեղ կռվանք:

Էտա արնի մեջ ոտներ չու՛մ մեր ծընգվեր էղավ արուն: Ես դևիրու մեծ հաղթեցի:

Մինչև էնոր գըլիխ կըտրեցի, իմ քուր փախավ:

Ես էլ ինգա քուրոջ հետև, հա էնա տեղ խասիմ, հա էսա տեղ խասիմ, չըխասա, մինչև էկա թավլի տուռ, քուր մտավ թավլեն, աղոթք էրաց, ծի տանցավ:

Եփ օր ես գա՛մ, ծի տիսնա, կը գա՛յի՜քնա:

Էն մարթ ու Շերեմըժդինան էլան, գացին Շերեմըժդինանի բաղի մեջ: Բաղի մեջ չինարի ծառըմ կեր:

Եփ օր ինոնց աչք ինգանվ էտա ծառ, էտա չինառի ծառ էն-պես թոռնըմավ, էտոր թըփեր չորցավ, գյերի տանցավ:

Բաղից տանցան, գացին:

Մըսաֆըր ասավ. — Ես անգամ մ'ել տ'երթամ էն բաղ, տեսնամ, թե էն ծառ ընչի՞ էնպես եղավ:

Եփ օր տանցավ, գյընաց, տեսավ ծառ գվարթ, կանաչ, գանրան ծառ էր:

Տանցավ էկավ, Շերեմըժդինանին ասավ. — Շերեմըժդինան, էսա չինարի ծառ ընչի՞ էնպես եղավ:

Ասավ. — Մըսաֆըր, ընչի՞ կը խառցընես, տաւ մըսաֆըր չէղիր, ես սիլե՛մ տը տեր քաւ իրիսին, քաւ գյըլիխ թըռըցուցեմ, ամա տաւ մըսաֆըր ես, քյե խաթըր կենեմ:

Ասաց. — Խընտրեմ, Շերեմըժդինան, տաւ ձիկ ասես:

Ասավ. — Մըսաֆըր, էն ծառն էլ օր կը խառցընես, իմ կնիկն ա:

— Օր քաւ կնիկն ա, ինչպե՞ս էղեր ա ծառ:

Ասավ. — Զի էրկու ծի կեր: Ես օր պըռնեցի ծի մշակ, իմ ծիանք օր խընծ օր վատ կերթան, ես մեկ օր գացի շուկի մեջ, մեկ տըղե մ' ասաց. «Էնա Շերեմըժդինան ա, շանաթ մեկ մշակ կը պըռնա, տաւս կենա, թե պատճառ՝ էնոր ծիանք չըն լավանա, ամա՛, էնոր պատճառ ուր տնիցն ա, թող ծի պըռնա մշակ, էնի տեսնա, թե ես ի՛նչըխ կը լավացուցեմ էնոր ծիանք»:

Ես էլ էտ տըղեն պըռնեցի, տարա:

Տարա իմ տան մեջ:

Տըղային ասի. — Տաւ կարո՞ղ ես իմ ծիանք լավացուցես:

Ասաց. — Խա՛, ես կարող եմ: Տաւ ծի լսես, քաւ ծիանք լավացուցեմ, թե չըլավացուցեմ, հանլ չըմ առնես: Քյե մեկ պան ասեմ, չըքըռիսիս:

Ասի. — Տըղա՛, ասա, տիսնանք՝ քաւ ասելն ի՞նչ ա:

Ասաց. — Շերեմըժդինան, գիշեր քաւ ծիանք կը գան, կը խեծին, կերթան ման գալու:

Ես էլ ասի. — Շա՛տ լավ, եփ օր կը խեծին, տաւ արի՛, ծի հիմաց տուր:

Հիրիկուն ես քյընա, իմ կնիկ էլանվ, քյընու ուլինգ էթալ իմ

ականջ, էլնով, գլորնաց: Գացեր էր, ծին խեծեր էր, գացեր էր:

Մշակն էլ ուլինգ իմ ակընջեն էխան, ծի ասաց. — էլի՛, քու կնիկ ծին խեծավ, գլորնաց:

Ես էլ էլն, գացի թնվլեն, գացի տեսա, օր ծին խեծեր էր, գացեր էր: Ես էլ ծեն՝ չըխանի, տանգա, էկա տուն, ասի՝ տեսնանք վա՞ղն էլ տ'երթա:

Մյուս օր էղա սուք խիվանդ: Հիրիկուն ես շոտ պառկա, կնիկն էլ էլնով, քընու ուլինգ էթալ իմ ականջ, գլորնաց, ծին խեծավ, մշակ էկավ, ծի հիմացուց: Ես էլ գացի, մյուս ծին խեծա, գացի, տեսա, օր գլորնաց, մե հերի՛մ տուռ պայա էղավ: Մըտավ հեր վեր: Հերեն էլ մեկ դև մ՛ էլնով, տոպրակըմ քնր կախեց ծիու գլըլխուց, մտավ ներս: Ես էլ էն տեղ ըսպասեցի:

Վերջ հերեն էլնով իմ կնիկ, ըզծին խեծավ ու քըշեց: Ես էլ գացի, դևու վիզ կըտրեցի, տըրի իմ խուռջին, հուրուշ ճամխով շոտ գացի, կընգան հանեմ առի, գլորնացի, մըտա թնվլեն:

Մշակուն էլ ասի. — Եփ օր կնիկ կը գն, տու ծեն չըխանես, պն՛մ չասես:

Ես էկա իմ տեղ քընա, կնիկն էլ իմ հետև էկավ, քընավ:

Դևու գլըլխի ես տարեր ի, տըրեր ի մառան՝ չամչի ջըվըլի վերեն:

Կնիկ օր էկավ, ծի հիշարցուց, խառցընեց. — Տու շա՞տ խիվանդ ես:

Ես էլա, ասի. — Ես խիվանդ եմ, ծի չամիչ պիտեր:

Կնիկ էլնով, գլորնաց մառան չամիչ պերելու: Եփ օր տեսավ դևու գլըլխի գո էն տեղ չամչի վերեն, ես էլ հետևուն գացի, տեսա, օր դևու գլըլխի վերուցեր, տըրե ծեռներուն:

Ասաց. — Սև առինք, ես մոր էկա դևու մոտեն, էսի վո՞ն ա կըտրեր, պերեր, տըրեր ըստա:

Հն իշկեց, ատըմներ աչկեց, մայան-մայան ճանչըցավ, թե ուր սիրող դևն ա:

Քիչըմ չամիչ իլեց էնոր գոք, ես տանգա, շոտըմ էկա, իմ տեղ պառկա, էն առեց չամիչ, էկավ, իլեց քնսեն, իտիր իմ հանեմ: Ու հիտև էրաց, մտավ:

Ուրն ուր կը մտածա, հեջ չըզրուցեր:

Ես էլ տանգա, ասի. — Ընչի՞ չըս զրուցեր: Դևու գլըլխի տեսար, ըտոր պատճա՞ռ չըս զրուցեր:

Օր ես ընցկուն ասի, էլձվ, փախավ: Ես մինչև իմ թուր քաշեցի, լարեցի հետև, փախավ, գլորնաց իգու մեջ, աղոթք էրաց, էլավ էսպես ծառ: Վերճեն ես էլձ, գացի մեկ հուրուշ գեղըմ, ծի կնիկ ուզելու: Մըսաֆըր, ես գացի մեկ տունըմ, ես էլ մըսաֆըր էղա:

Հիրիկուն պերին, էտա տան օրթեն իմ տեղ շինեցին, էնոնքյն էլ իմ չորս պիւր պառկան:

Ես էլ էտոնց խառցընեցի, ասի. — Ընչի՞ էսպես կենեք, իմ չորս պիւր կը պառկեք:

Էն տան մեծ ասավ. — Մեր գյեղ մեկ պա՛մ կա: Ամեն օր կը գա, ամեն տընեն մեկ մարթ կառնի, կերթա, էսօր սըրեն մեր տանն ա, մենք էլ քյե էսպես կառինք մեր մեջ, օր չըգա, քյե տանի, թոխ մե տանի:

Ես էլ էլձ, իմ տեղ շինեցի տըռան հետև, պառկա տըռան հետև:

Գյիշեր մեկ էլ հիմացա, թե մեկ ջանձվարըմ ծի գարկի էնոր հընթըտակ, առի, կերթա:

Մինչև ծի տընեն տուս էխան, ես ինոր ծեռնեն պըռծա, էն փախավ, ես թալեցի, ընոր ծամեր պըռնեցի, ծեռ տարա, խանջալ պիտեր գաներ, բուռաց, ասաց. «Զի մը՞ գանե, ես կնիկ եմ: Ես էլ էնոր չըգարկի, առա, էկա էտա տուն, կապեցի տան մեջ մինչև առավոտ: Զուր խըլիսուն գյեղական էկան, ասին. — Էտա ջանձվար տուր տանենք, ըսպանենք, էն մեր գյեղից օրեն մեկ կը տաներ, կուտեր»:

Ես էլ ասի. — Զը՛մ իտար ծե, էսիկ ջանձվար չի, էսիկ կնիկ ա:

Ես էլ առա կնիկն, էկա տուն: Մըսաֆըր, էտա կնիկ առա, էկա տուն, փըսակեցի վըր ծիկ: Մըսաֆըր, ապա էն տըղեն ի՛նչ ծինե էղի ու էսա կընգընից, էրթա ասլան ըսպանա, ասլան էնու ծեռ էնա յարա, ես էնոր թոնեմ գա տո՞ւն:

Վերճեն կասա. — Մըսաֆըր, գյիտիմ՝ տու ի՛նչ պանի խամար էկած ես, էլի՞ գլընա՛, քիւ կնիկ պաշտպանա, հիսանի կաթ չըկերի, թե ջընս չի:

